

MAREA UNIRE de Dumitru Chirilă

Un spectacol patriotic, un spectacol care evocă suferințe și sacrificii trăite în numele idealului național — pentru ca viitorimea să respecte demnitatea valorilor trecutului, să nu-i repete greșelile.

Scenariul semnat de Dumitru Chirilă își plasează acțiunea în ajunul unui eveniment de răsucere: Marea Unire, și în contextul unor complicate determinante social-istorice. Încercând să-și păstreze privilegiile arogante în decursul veacurilor de stăpiniere austro-ungară, considerindu-se ex presie a autorității puterii suzerane, oficii litigioase din Transilvania continuă

pe dreptul istoric este întemeiat al românilor ardeleni la o structură de stat în care să-și găsească împlinire dorideratul de libertate și aspirația lor către unitate națională — soluție firescă și legitimă, spre a nu se mai repeta „tragedia ostașului român sub steag dușman” (N. Iorga).

Într-un conflict care-i opune militanților pentru drepturile românilor, colonelul Pall și profesorul Kovacs, exponenti ai cismuirii, refuză să accepte faptul că Ion Crișan, Pavel Augustin, Liviu Mureșan, precum și mulți alții — soldați, țărani, femei — pot endura suferințele fizice, se pot răsemna și pierderea celor apropiati. Si la despărțirea de cei dragi, pot renunța la propria împlinire sau pot eliar gresi grav — dar nu-și pot trăda pământul străbunilor.

Decupațul regizoral a extras rigurose semnificații de dincolo de replică, conținând psihologii și mentalități, punindu-le în relații necesare, creând o atmosferă în acord cu ideea. Impresionanta fervoie patriotică a românilor innobilează fiecare cadru, încărcându-l de forță credinței în dreptatea cauzei naționale. Am remarcat seevenții discuției dintre reprezentanții românilor și cei ai oficialității, privind susținerea memorandurului Consiliului Național Român asupra ilegalităților comise față de populația română. Tensiunea reținută și calmul aparent sunt convingător susținute. Alt moment important mi-a părut a fi întâlnirea de la Sătate, sat unde se petrecuseră astfel de abuzuri. E o sevență de atmosferă,

exalind o anume bucurie lucidă și înțeleaptă în hotărîrea de a participa la Adunarea populară de la Alba Iulia. Reținem privirea tristă, dar fermă a invățătorului Vîchentie, tonul hotărît al vocii primarului, bonomia dñează a unor țărani, dimensiunea morală a femeii: se impune aici o tipologie. Să amintim, în aceeași ordine de idei, și uciderea invățătorului, în pădure, de către colonelul Pall, culminând cu un cadru percutant prin realizarea în contrapunct căci cîtim omeneie în ochii dilatați de durere ai invățătorului și brutalitatea liberătății în gestul decis al colonelului, cînd apasă pe trăgaci.

Convingătoare sunt și detaliile, luminile, ungurul de filmare, relevind sau potențind stări și ginduri deschizătoare spre aria semnificațiilor minăi mamei care mîngîie copilul, exprimind suferință și uitare de sine, ușă lăsată deschisă într-o clipă de emoție; tricolorul luminează, la proprii și la figurat, multe seevențe, devenind simbol. Ritmul interior, echilibrul dintre planurile apropiate și planurile generale, rezolvările scenografice sunt alte elemente care conferă personalitate montarii.

Se spune că un regizor rezolvă 50% din montare prin distribuție. Eugen Todoran confirmă această butadă, apelind în spectacol la actori multiplu dotați. Vîstrian Roman (Pavel Augustin) este interiorizat, comunicind mai ales prin intensitatea privirii. Traian Stănescu (Liviu Mureșan) conturează un personaj demn, calm, lucid în tot ce întreprinde. Ștefan Sileanu (Colonelul Pall) mizează pe un dramatism reținut — priviri magnetice, tăceri elocente. Ion Pavlescu (profesorul Kovacs) — discret, distins, sugerind dilema între argumentele rațiunii și rigiditatea îndatoririlor, toate acestea filtrate prin rafinamentul rostirii. Petre Moraru (Ion Crișan) are o mimică expresivă și-si subordonă temperamental dramatic gindirii, realizând astfel descifrarea precisă a personajului; Elena Bog (mama) își dovedește încă o dată însușirile de tragediană, prin forță cu care transmite combustii sufletești.

Să semnalăm aici și aportul actorilor Ștefan Mihăilescu-Brăila, Silviu Stăneulescu, Gheorghe Cozorici, Valentin Urițescu, Constantin Codrescu, Tănia Filip, Marioara Sterian. Se rețin, în rolurile episodicе, George Buznea, Valentin Teodosiu, Ion Chelaru, Papil Panduru, Ion Anghel, Constantin Gurău, Nicolae Călugărița.

Dedicat evenimentului de la 1 Decembrie 1918, spectacolul „Marea Unire” se deschide unor semnificații ample, căci, urmărindu-l, ne înțelegem mai bine ca popor, ca psihologie națională.

Oana POPESCU